

บทที่ 2

แนวคิดในการให้กู้ยืมเงินของสถาบันการเงิน เสรีภาพใน การทำสัญญาและบทบาทของภาครัฐในการควบคุมกำกับดูแลการให้สินเชื่อ ของสถาบันการเงิน

กระบวนการการให้กู้หรือการจัดการสินเชื่อ

สินเชื่อ (Credit) มีที่มาจากคำภาษาละตินว่า Credere แปลว่า Totrust หรือ Tobelieve และนักวิชาการบางท่านกล่าวว่ามาจากคำภาษาละติน Cerdo ซึ่งเป็นคำผสมระหว่างคำภาษาสันสกฤต Crad แปลว่า ความเชื่อถือไว้วางใจ กับคำภาษาละติน Do แปลว่า ทำให้เกิดหรือมอบ จะเห็นได้ว่าที่มาของคำว่า สินเชื่อ นั้นมาจากรากฐานเดียวกัน คือ ความเชื่อถือและไว้วางใจในแง่ของ สถาบันการเงินสินเชื่อ หมายถึง บริการชนิดหนึ่งของสถาบันการเงินที่ก่อให้เกิดรายได้หลักแก่สถาบันการเงิน และมีความสำคัญที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อระบบธุรกิจของชุมชนเป็นอย่างยิ่งด้วย

ตามพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ เรียกว่าให้สินเชื่อ หมายถึง การให้กู้ยืมเงิน ชื่อ ชื่อลด รับช่วง ชื่อลดตัวเงิน เป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่ายหรือสั่งให้จ่ายเงินเพื่อประโยชน์ของผู้เคยค้า ดังนั้นอาจสรุปเป็นกระบวนการสินเชื่อได้ 3 ขั้นตอน คือ

1. การเกิดรายการสินเชื่อ (Credit transaction) เริ่มจากการที่บุคคล 2 ฝ่ายตกลงที่จะทำการกู้ยืมเงิน โดยมีสัญญากำหนดเงื่อนไขและเงื่อนไขชำระเงินคืนในอนาคต

2. สถานะทางสินเชื่อ (Credit standing)

เมื่อมีการตกลงจะให้สินเชื่อแล้ว สิ่งที่จะต้องพิจารณาและตัดสินใจขั้นต่อมา คือ สถานะทางสินเชื่อของผู้มาขอว่าดีมาน้อยเพียงใดเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนตัว ผลงาน ชื่อเสียงการดำเนินธุรกิจ หรือ จิตความสามารถที่จะชำระ คืนได้หรือไม่ สถานะทางสินเชื่อนี้จะนำมาเป็นตัวชี้บ่งถึงการยอมรับที่จะให้สินเชื่อภายในวงเงิน เงื่อนไขและเงื่อนไขมากน้อยเท่าใด และอย่างไรบ้างแก่ผู้ขอสินเชื่อแต่ละราย

3. การใช้เครื่องมือประกอบการด้านสินเชื่อ (Credit instruments)

เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการให้สินเชื่อที่จะต้องทำหลักฐาน เพื่อแสดงการตกลงเกี่ยวกับวงเงินสินเชื่อ เงื่อนไข และเงื่อนไขทั้ง 2 ฝ่าย คือผู้ขอและผู้ให้สินเชื่อยอมรับ ซึ่งได้แก่ตราสาร หรือสัญญาที่จะเป็นหลักประกันในการชำระหนี้

สำหรับการปฏิบัติการด้านสินเชื่อ (Actuating)

การปฏิบัติการด้านสินเชื่อ แบ่งการทำงานออกเป็น 7 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 “การรับคำขอ” เริ่มต้นจากเจ้าหน้าที่สินเชื่อเป็นผู้เสาะหาหรือติดต่อกับผู้ขอกู้ หรือผู้รับใบคำขอกู้ หรือลูกค้ามาติดต่อธนาคารเพื่อขอกู้เอง ผู้ขอกู้จะกรอกแบบฟอร์มขอกู้ เจ้าหน้าที่สินเชื่อจะสัมภาษณ์ผู้ขอกู้ในระยะต้น พร้อมทั้งแจ้งให้จัดหาเอกสาร ที่จำเป็น เช่น สำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาโฉนด ที่ดิน หนังสือรับรองรายได้ สำเนาการซื้อขายหลักทรัพย์ พร้อมทั้งจัดหางบคูลงบกำไรขาดทุน ย้อนหลังตามที่กำหนด และกำหนดวันสำรวจกิจการและประเมินหลักทรัพย์ประกัน

ขั้นที่ 2 “การสำรวจกิจการและประเมินหลัก ทรัพย์ประกัน” ตรวจสอบประวัติลูกค้าในการฝากเงินและกู้เงินในอดีตเปรียบเทียบกับบุคคล /งบกำไรขาดทุนของแต่ละปี สืบสวนหาข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่มาขอสินเชื่อ โดยพิจารณาหาข้อมูลที่ต้องทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เจ้าหน้าที่สินเชื่อต้องออกไป ตรวจสอบกิจการลูกค้าที่ประกอบการของลูกค้า และทำการประเมินหลัก ทรัพย์ประกันที่จะนำมาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน

ขั้นที่ 3 “การตัดสินใจ” เจ้าหน้าที่สินเชื่อวิเคราะห์ เปรียบแล้วจึงทำรายงานตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบราคาประเมิน อนุมัติหรือปฏิเสธการกู้ยืม หรือ อนุมัติโดยมีเงื่อนไข หรือขออนุมัติจากคณะกรรมการการอำนวยความสะดวกสินเชื่อ แจ้งผลการอนุมัติหรือปฏิเสธ ให้ผู้ขอกู้ทราบ หากสัญญา กู้ได้รับการอนุมัติ ให้กำหนดวันทำสัญญาจำนองที่ดินเป็นหลักประกันและทำสัญญากู้ต่อไป

ขั้นที่ 4 “การเตรียมเอกสารการให้สินเชื่อ ” ฝ่ายปฏิบัติการสินเชื่อเตรียมสัญญา กู้สัญญาจำนอง ให้ลูกค้าลงนามใน เอกสารสัญญาต่าง ๆ หลังจากนั้นไปทำนิติกรรมสัญญาจำนองที่สำนักงานที่ดิน อำเภอหรือจังหวัด ตรวจสอบการชำระภาษีสัญญาจำนองให้ครบ ถ้วน ตรวจสอบสัญญา กู้ จ่ายเงินกู้เข้าบัญชีลูกค้า

ขั้นที่ 5 “การบันทึก” ฝ่ายปฏิบัติการสินเชื่อ ทำการลงบัญชี และแยกประเภทเงินกู้ให้รหัสของสินเชื่อ บันทึกเอกสารค้ำประกัน ตรวจสอบทรัพย์สินที่เอามาจำนอง นำ เอกสารสัญญาเข้าเพิ่มสินเชื่อและจัดเก็บ โฉนดที่ดิน สำเนาเอกสาร ในตู้നിရိယที่ปลอดภัย จัดเก็บค่าใช้จ่ายต่าง ๆ และจัดทำสัญญาประกันอัคคีภัย

ขั้นที่ 6 “การรับชำระหนี้” เจ้าหนี้สินเชื่อต้องติดตามให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้เป็นไปตามเงื่อนไข ข้อตกลงในการอนุมัติสินเชื่อ เมื่อลูกค้ายมาชำระหนี้ รับเงินลงบัญชี ออกใบเสร็จรับเงิน ตรวจสอบคุณภาพสินเชื่อ รายงานเงินกู้ที่ไม่ชำระหนี้ตามกำหนด

ขั้นที่ 7 “การเรียกเก็บหนี้” ฝ่ายปฏิบัติการสินเชื่อติดต่อลูกค้า เพื่อถามเหตุผลที่ไม่ชำระหนี้ตามกำหนด เปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการผ่อนชำระ เช่น ยืดเวลาการชำระหนี้ ถ้าจำเป็น คอยติดตามการไม่ชำระหนี้ตามกำหนด ของลูกค้า ถ้าเก็บหนี้ไม่ได้ ให้เริ่มเตรียมการฟ้องร้อง หรือยึดจำนองทรัพย์สินตามความจำเป็น ภายหลังจากที่ได้มีการตัดเดือนการชำระหนี้ไปแล้วไม่เป็นผล

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปัญหาในการปล่อยสินเชื่อ

1. แนวความคิดเกี่ยวกับหนี้มีปัญหา

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ก่อให้เกิด การค้างชำระหนี้ จากการปล่อยให้กับลูกค้าสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่แล้วเกิดจาก

1) ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัย ที่ไม่สามารถควบคุมได้หากเกิดการเปลี่ยนแปลงก็จะส่งผลกระทบต่อลูกหนี้เช่น ภาวะเศรษฐกิจจัดว่าเป็นปัญหาสำคัญในการประกอบธุรกิจ หากภาวะเศรษฐกิจดี และ เจริญรุ่งเรือง จะส่งผลให้ธุรกิจมีการขยายตัวและประสบผลสำเร็จไปด้วยดี หากภาวะเศรษฐกิจซบเซาหรือตกต่ำก็จะทำให้เกิดการชะลอตัวด้านการลงทุน ทำให้บางธุรกิจก็จะประสบปัญหาตามไปด้วย หรือส่งผลให้ราคาผลผลิตตกต่ำ การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาล เป็นการกระทำใด ๆ ที่เป็นไปตามกฎหมายและรัฐบาลเห็นว่ามีจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนนโยบาย เพื่อให้เหมาะสมกับประเทศในภาวะการณ์ปัจจุบัน โดยจะควบคุมราคาสินค้าให้เงินอุดหนุนหรือจัดเก็บภาษีอากรเพิ่มขึ้นการเกิดอุบัติเหตุหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยไม่คาดคิด เช่น ไฟไหม้ , น้ำท่วม, พายุ ฯลฯ ซึ่งจะมีผลต่อการผลิตของลูกหนี้และการชำระหนี้คืนธนาคาร เป็นต้น

2) ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากสิ่งต่าง ๆ ภายในของธนาคารพาณิชย์เอง เป็นต้นว่าการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ย การประมาณราคาหลักประกันที่ไม่เหมาะสม คุณสมบัติของพนักงานสินเชื่อ ระบบการติดตามและควบคุมหนี้ของธนาคาร ไม่ต่อเนื่อง การปล่อยสินเชื่อโดยไม่กลั่นกรองให้ดีโดยเน้นความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างลูกค้าและผู้จัดการ ตลอดจนพนักงานสินเชื่อรวมทั้งเงื่อนไขการชำระหนี้ของลูกค้าไม่ชัดเจน

3) ปัญหาที่เกิดจากตัวลูกหนี้เอง เป็นต้นว่า ลูกหนี้ใช้เงินที่ธนาคารให้กู้ยืมไปผิดวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม การใช้จ่ายของลูกหนี้ฟุ่มเฟือย มีหนี้สินกับบุคคลภายนอกทำการค้าเกินตัว การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารงาน การทุจริต การเจ็บป่วย การได้รับอุบัติเหตุของผู้บริหารและหรือ

ทีมงาน การรวมหนี้เพื่อชำระหนี้โดยที่เดียว แม้จะมีการเสียค่าปรับ ก็ยอม เกิดจากมีเหตุผลปกติ ในส่วนตัวลูกหนี้ เช่น ดาย ย้ายที่อยู่ ติดคุก บวชไม่สึก ทูพพลภาพ ป่วยเรื้อรัง วิกฤจริต ฯลฯ การมี ค่าใช้จ่ายที่ฉุกเฉินเกิดขึ้นในครอบครัว ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร มีเจตนาบิดพลิ้ว ถูก บุคคลภายนอกดำเนินคดี และยึดทรัพย์ขายทอดตลาด การศึกษาของบุตร

2. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์

1) หลักเกณฑ์ในการพิจารณาสินเชื่อ ประกอบด้วย

(1) วัตถุประสงค์ (Purpose) เป็นอันดับแรกที่จะต้องพิจารณาว่า ลูกค้าขอ สินเชื่อ ไปเพื่ออะไร เช่น เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน ลงทุ นในทรัพย์สินถาวร ชำระหนี้เดิม ชื้อหุ้นกิจการหรือ ของบุคคลอื่นในกิจการ เป็นต้น นอกจากนี้จะต้องดูว่าเงินกู้ที่ลูกค้าขอสินเชื่อนั้น ใช้ถูกต้องตาม วัตถุประสงค์ขอเงินกู้หรือไม่และเอาไปใช้ดำเนินธุรกิจที่ผิดกฎหมายหรือธุรกิจที่ธนาคารไม่ สนับสนุนหรือไม่ เช่น ลูกค้าขอเงินเกินบัญชี (O/D) เพื่อไปซื้อเครื่องจักรสำหรับขยายการผลิต ซึ่ง กว่าจะติดตั้งและเริ่มผลิตได้ต้องใช้ระยะเวลาาน ทำให้ลูกค้าขาดเงินทุนหมุนเวียนก่อให้เกิดปัญหา ในการชำระหนี้ได้ ดังนั้นจึงควรให้สินเชื่อแบบเงินกู้ประจำ เป็นต้น

(2) การชำระหนี้ (Payment) เป็นการพิจารณาจากความสามารถในการดำเนินงาน ของผู้ขอสินเชื่อว่าจะสามารถทำตามสัญญาได้หรือไม่การผ่อนชำระหนี้เป็นอย่างไรชำระเป็นระยะ สั้นหรือระยะยาว และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการขอเงินหรือไม่ ในการขอเงินหรือไม่ ใน การชำระหนี้คืนนั้นลูกหนี้เอาเงินมาจากกำไร (บวกค่าเสื่อมราคาทรัพย์สินแล้ว) จากการเพิ่มทุน (เพิ่มหุ้น) จากการกู้เพิ่มมาชำระหนี้ และจากการจำหน่ายทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดประโยชน์ เป็นต้น ส่วนการชำระคืนเงินกู้แก่ธนาคารนั้นอาจจะมีการกำหนดให้ ชำระคืนเป็นคราวเดียวหรือชำระ เป็นงวดละเท่า ๆ กันดอกเบี้ยต่างหากหรือชำระงวดละเท่า ๆ กัน รวมดอกเบี้ยด้วย หรือการชำระน้อยใน ระยะแรกและเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

(3) การป้องกันความเสียหายอันเกิดจากการชำระหนี้คืนไม่ได้ (Protection) ในการ พิจารณาการปล่อยสินเชื่อให้แก่ลูกค้าต้องพิจารณาว่าในกรณีที่ลูกหนี้บริหารงานผิดพลาด ไม่ สามารถชำระหนี้ให้ธนาคารได้ตามกำหนดธนาคารจะมีอะไรเป็นหลักประกันเงินกู้นั้น ทั้งนี้ เพราะ วัตถุประสงค์ของธนาคารในการให้สินเชื่อแก่ลูกค้าก็หวังว่าลูกค้าจะบริหารกิจการให้ได้กำไรและ นำผลกำไรนั้นมาชำระหนี้แก่ธนาคาร หากเกิดกรณีผิดพลาดแล้วลูกหนี้จะสามารถหาแหล่งเงินทุน อื่นมาชำระหนี้ธนาคารได้ หรือไม่ หากไม่สามารถทำได้ก็ต้องขายทรัพย์สินนำมาชำระหนี้ธนาคาร ดังนั้น ธนาคารจึงต้องเรียกร้อง หลักทรัพย์ของลูกหนี้ไว้เป็นประกัน เพื่อลดความเสี่ยงในกรณีที่ ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้คืนได้

2) หลักเกณฑ์การวิเคราะห์สินเชื่อ โดยทั่วไปของธนาคารพาณิชย์ มี 2 ลักษณะ คือ

2.1 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative analysis) โดยการพิจารณาดังนี้

(1) คุณสมบัติของผู้ที่ขอสินเชื่อ (Character) หมายถึง อุปนิสัยใจคอ และพฤติกรรมของผู้ขอสินเชื่อว่าจะมีความเต็มใจชำระหนี้มากน้อยเพียงใด (Willingness to pay) ถ้าลูกค้าขาดคุณสมบัติ ข้อนี้นักสินเชื่อที่ให้อาจเสียหายได้ จึงต้องศึกษาลูกค้าให้ดี ถ้าเป็นลูกค้าเก่าที่มีผลการติดต่อเป็นที่น่าพอใจกับธนาคาร มานานก็สรุปได้เร็วขึ้นว่าคงจะไม่บิดพลิ้ว หนี้สินใหม่ที่จะเกิดขึ้น ถ้าเป็นลูกค้าใหม่ก็ต้องมีการสืบถามอุปนิสัยทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว การศึกษา ชื่อเสียงความสามารถในการทำธุรกิจ ประกอบกับความชำนาญ ความมั่นคงที่อยู่อาศัยและการทำงาน เป็นต้น

(2) ความสามารถในการชำระหนี้คืน (Capacity) หมายถึง มีความสามารถในการหารายได้เพื่อนำมาชำระหนี้ (Ability to pay) โดยจะพิจารณาจากคุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อจาก งบการเงิน แผนการบริหารงาน โครงการและวัตถุประสงค์ในการใช้เงินของผู้ขอสินเชื่อและแผนการชำระหนี้คืน ฯลฯ โดยปกติเงินที่จะนำมาชำระหนี้ธนาคารเป็นเงินรับสุทธิจากการดำเนินงาน คือจะต้องมีเงินเหลือจากรายได้ที่ได้รับหลังจากหักรายจ่ายต่าง ๆ แล้ว เช่น ความสามารถของผู้ที่ขอกู้เงินผ่อนชำระค่าบ้าน ก็คือรายได้ที่ได้รับประจำอยู่ทุกเดือน ซึ่งอาจจะเป็นเงินเดือนและรายได้เบ็ดเตล็ดอื่น ๆ ส่วนรายจ่ายประจำเดือน ก็ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าเล่าเรียน ลูก และค่าใช้จ่ายฉุกเฉิน เป็นต้น ถ้ามีเงินเหลือพอที่จะผ่อนชำระรายเดือน ได้ก็ควรให้กู้ซื้อบ้านได้ แต่ผู้ให้กู้จะต้องสืบจนกระทั่งแน่ใจว่าไม่มีรายจ่ายอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ผู้กู้แจ้งไว้ เพราะอาจทำให้เงินเหลือสุทธิลดลงจนไม่สามารถผ่อนชำระค่าบ้านรายเดือนได้

กรณีธุรกิจมีการขายสินค้าส่วนใหญ่ในรูปของการให้สินเชื่อแก่ลูกค้า การขายสินค้าเป็นเงินเชื่ออาจทำให้ธุรกิจมียอดขายสูงแต่ขณะเดียวกันก็จะเกิดปัญหาในการเรียกเก็บหนี้ บางครั้งก็ชำระช้ากว่าระยะเวลาที่ตกลงกันไว้ กล่าวคือในการซื้อขายสินค้า ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายต่างตกลงกันว่าจะให้ระยะเวลาในการชำระค่าสินค้า 90 วัน แต่เมื่อครบกำหนดแล้ว ผู้ซื้ออาจจ่ายเช็คให้แก่ผู้ขาย ซึ่งเช็คที่จ่ายนั้นเป็นเช็คล่วงหน้าไปอีก 2-3 เดือนผู้ขายจะได้รับเงินสดช้ากว่าที่คิดไว้เรื่องนี้ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ ในทางปฏิบัติ เพราะฉะนั้น แม้ว่าในงบกำไรขาดทุนจะแสดงว่ากิจการมีกำไรก็จริง แต่กำไรนั้นอยู่ในรูปของลูกหนี้การค้า ซึ่งจะนำมาชำระหนี้ไม่ได้จนกว่าจะเก็บมาเป็น

เงินสดหากธุรกิจที่ทำกำไร นำเงินชำระหนี้ไปใช้ในการขยายงานเพื่อเพิ่มกำไรให้มากขึ้น ก็จะทำให้สามารถจะชำระหนี้แก่ธนาคารได้ทั้ง ๆ ที่การดำเนินงานมีกำไร

(3) เงินทุน (Capital) คือ ทรัพย์สินที่เจ้าของกิจการนำ มาลงทุนในกิจการเงินทุนจะแสดงถึงความมั่นคงทางการเงินของกิจการและเป็นที่ยอมรับว่ากิจการสามารถชำระหนี้โดยใช้เงินทุนนี้ กิจการบางแห่งดำเนินงานได้โดยไม่มีการกู้ยืมจากบุคคลภายนอกเลยก็เท่ากับกิจการสามารถชำระหนี้โดยใช้เงินทุนนี้ได้ กิจการบางแห่งดำเนินงานได้โดยไม่ มีการกู้ยืมจากบุคคลภายนอกเลยก็เท่ากับกิจการนั้นมีอัตราหนี้สินต่อทุนเท่ากับศูนย์ แต่ถ้าหากกิจการมีเงินทุนมาใช้หมุนเวียน ในธุรกิจน้อย กำไรที่ควรจะได้รับก็จะน้อยตามไปด้วยดังนั้น ผู้ประกอบการที่ฉลาดจึงควรทำการกู้ยืมตามกำลังความสามารถของตน แต่ขณะนั้น ถ้ามีการใช้เงินจากการกู้ยืมสูงในอัตราแน่นอนไม่ว่าผลการดำเนินงานจะมีกำไรมากน้อยเพียงใดหรือขาดทุนก็ตาม กิจการก็ยังคงมีพันธะต้องจ่ายค่าดอกเบี้ยเงินกู้ยืมอยู่นั่นเอง

(4) หลักประกัน (Collateral) คือ หลักทรัพย์หรือมูลค่าที่ผู้ขอสินเชื่อนำมาค้ำประกันการกู้เงิน ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ธนาคารจะพิจารณาสินเชื่อโดยยึดถือหลักประกันดังนี้

ก) การให้สินเชื่อโดยมีบุคคลค้ำประกัน (Personal guarantee) ธนาคารจะต้องศึกษาถึงฐานะตลอดจนทรัพย์สินของผู้ค้ำประกันประกอบการพิจารณา

ข) การให้สินเชื่อโดยมีเงินฝากประจำ (Fixed deposit) ค้ำประกัน การค้ำประกันลักษณะนี้อาจจะเสียดอกเบี้ยถูกกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธรรมดา โดยปกติธนาคารก็จะคิดดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำเพียงร้อยละ 2-2.5 เท่านั้น

ค) การให้สินเชื่อโดยมีสินค้าเป็นหลักประกัน ธนาคารจะพิจารณาเลือกเอาสินค้าที่มีคุณภาพเป็นแบบเดียวกัน เพื่อความสะดวกในความควบคุมและตรวจสอบ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลังอัดเม็ด ปอ ยาสูบ น้ำตาล เป็นต้น นอกจากนี้จะรับเฉพาะสินค้าที่เก็บไว้ในคลังสินค้าที่พึงเชื่อถือได้ หรือคลังสินค้าของธนาคารจะต้องให้ผู้กู้ทำประกันภัยสินค้าจำหน่ายไว้ด้วย แล้วให้ผู้กู้สลักหลังกรมธรรม์มอบให้ธนาคารเป็นผู้รับประโยชน์เมื่อเกิดความเสียหาย

ง) การให้กู้โดยโอนสิทธิการเช่า ในบางกรณีผู้ขอสินเชื่อไม่มีหลักทรัพย์ของตนเอง แต่ได้ทำสัญญาเช่าสถานที่เพื่อประกอบการเป็นสัญญาระยะยาว ธนาคารก็อาจรับเป็นหลักประกันได้โดยศึกษาสัญญาเช่า ตลอดจนคำนึงถึงความเจริญของท้องถิ่นด้วยว่าจะมีคนสนใจเช่าต่อหรือไม่

จ) การให้กู้โดยมีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเป็นประกัน ธนาคารจะทำการประเมินราคาโดยพิจารณาปัจจัยหลายอย่าง เช่น ที่ตั้ง การคมนาคม สภาพของที่ดิน วัสดุก่อสร้าง โอกาสในการเจริญเติบโตของท้องถิ่น ฯลฯ

ฉ) การให้กู้โดยใช้เครื่องจักรเป็นหลักประกัน ปัจจุบันธนาคารยินยอมให้มีการนำเครื่องจักรมาเป็นหลักประกันในการขอสินเชื่อด้วย แต่มีความเสี่ยงสูง ดังนั้นจึงควรระมัดระวังให้มาก

(5) สภาพการณ์ (Condition) หมายถึง สถานการณ์โดยทั่วไปภายใต้ การเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทั้งเทคโนโลยี สังคม กฎหมาย การเมือง การตลาด เทคนิคการผลิต ฯลฯ ซึ่งเป็นสภาพการณ์ภายนอกที่อยู่นอกเหนืออำนาจการควบคุมของผู้ให้สินเชื่อ และผู้ขอสินเชื่ออาจมีผลกระทบต่อความเสี่ยงในการให้สินเชื่อได้ สภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในธุรกิจระยะสั้นและระยะยาวจะต้องนำมาเป็นส่วนประกอบในการพิจารณาถึงผลกระทบที่จะมีต่อความสามารถในการชำระหนี้และเงินทุนของกิจการผู้ให้สินเชื่อ และทันต่อสภาพแวดล้อม ต้องสามารถคาดคะเนแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตด้วยสภาพการต่าง ๆ ที่ผู้ประกอบการไม่สามารถจะควบคุมได้ เช่น

ก) เรื่องดินฟ้าอากาศ นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ โดยเฉพาะการให้เงินกู้แก่เกษตรกร เพราะในบางปีมีอากาศแห้งแล้งอย่างรุนแรง สำหรับปัญหาทางการเกษตรอื่น ๆ ที่เป็นผลกระทบมาจากดินฟ้าอากาศก็ได้แก่ พวกรโรคพืชและแมลงศัตรูพืช

ข) เรื่องวัตถุดิบไม่เพียงพอ ในกิจการบางประเภทโดยเฉพาะด้าน อุตสาหกรรมเมื่อเดินเครื่องจักรแล้วมักจะหยุดไม่ได้ เพราะการเริ่มเดินเครื่องใหม่แต่ละครั้งต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง เช่น ในโรงงานทำเส้นใยเทียม ถ้าขาดวัตถุดิบนอกจากจะทำให้การผลิตหยุดชะงักแล้ว ยังอาจมีผลให้ราคาวัตถุดิบสูงขึ้นและยิ่งถ้าผู้ผลิตได้รับใบสั่งซื้อ อสังหาริมทรัพย์ที่ตกลงกันไว้แล้วล่วงหน้าก็จะประสบปัญหาใหญ่ขึ้นไปอีก คือ ไม่สามารถส่งมอบสินค้าให้ทันกำหนด ทำให้เสียชื่อเสียงและถ้าส่งสินค้าออกได้ไม่ทันกำหนดก็ต้องประสบการขาดทุน เนื่องจากต้นทุนวัตถุดิบมีราคาสูง

ค) เรื่องการควบคุมของรัฐบาล กิจการหลายประเภทซึ่ง ผลิตสินค้าที่มีความจำเป็นต่อชีวิตประจำวันของประชาชน ยังผลให้รัฐบาลต้องเข้ามากำหนดราคาขึ้นสูงซึ่งการควบคุมราคาเป็นเรื่องที่น่าส่งเสริม ถ้าหากผู้ผลิตมีกำไรสูงจนเกินสมควร แต่ถ้ารัฐบาลควบคุมจนผู้ผลิตขาดทุนก็จะมีผลเสียหายเช่นกัน

ง) เรื่องการคาดคะเนความต้องการของตลาดผิดพลาด เกิดจากการที่ผู้ประกอบการพิจารณาความต้องการของตลาดในระยะสั้น แล้วคาดคะเนว่าความต้องการขายของ

ตลาดจะมีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จึงทำให้ลงทุนผลิตให้มากยิ่งขึ้นประกอบทั้งมีผู้ประกอบการรายอื่นเข้ามาทำการตั้งโรงงานแข่งขันกันมากขึ้น จึงทำให้ผลผลิตที่ได้มีราคาต่ำกว่าที่คาดเอาไว้

จ) เรื่องการเปลี่ยนแปลง ของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ในด้านการสั่งซื้อสินค้าเข้า เช่น ผู้ประกอบการสั่งซื้อเครื่องจักรเข้ามาต้องใช้เวลาผ่อนชำระค่อนข้างนานยกตัวอย่างเช่น ในระยะหนึ่งเงินมาร์กเยอรมันมีค่าสูงขึ้นมาก แต่เงินปอนด์สเตอร์ลิงมีค่าต่ำทำให้ผู้สั่งซื้อเครื่องจักรจากเยอรมันต้องจ่ายเงินชำระค่าเครื่องจักรมากขึ้น เพราะตอนเปิด L/C เงิน 1 มาร์ก มีค่าประมาณ 6 บาท แต่เวลาชำระกลับมีราคาเพิ่มขึ้นไปถึงมาร์คละ 8 บาท ราคาเครื่องจักร จึงสูงขึ้น เนื่องจากอัตราแลกเปลี่ยนเช่นเดียวกัน ส่วนในด้านผู้ส่งออกก็เช่นเดียวกัน ถ้าหากส่งสินค้าไปขายก็ย่อมได้กำไรกรณีเงินมาร์ค

ฉ) เรื่องอื่น ๆ เช่น ภาวะเศรษฐกิจ การออกกฎหมาย สถานการณ์การแข่งขันในธุรกิจ ฯลฯ อาจมีผลกระทบต่อความเสี่ยงในการให้สินเชื่อด้วยเช่นเดียวกัน

(6) ประเทศที่ติดต่อด้วย (Country) ในปัจจุบันการค้าระหว่างประเทศทวีความสำคัญมากขึ้น ๆ ดังนั้นผู้ให้สินเชื่อจึงต้องพิจารณาถึงประเทศที่ผู้ขอสินเชื่อติดต่อค้าขายด้วย โดยจะต้องวิเคราะห์ภาวะทางการเมือง ภาวะทางเศรษฐกิจสังคมและนโยบายการค้า เพราะแนวความคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบในเรื่องหนี้สินของแต่ละสังคมแตกต่างกัน นอกจากนี้พวกเอกสารการค้า การขนส่งการประกันภัยและระเบียบศุลกากร ก็เป็นเรื่องที่ต้องศึกษาวิเคราะห์ เพราะอาจมีผลกระทบต่อผู้ขอสินเชื่อแล้วโยงมาถึงผู้ให้สินเชื่อด้วย

2.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative analysis)

เป็นการวิเคราะห์โดยอาศัยข้อมูลจากการเงินเป็นหลัก ดังนั้นแนวทางในการวิเคราะห์ก็จะอาศัยเทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์งบประมาณเงิน โดยจะเลือกใช้ในส่วนที่จะเกี่ยวข้องกับวิเคราะห์สินเชื่อเท่านั้น งบการเงินของผู้ขอสินเชื่อเป็นข้อมูลทางการเงินที่ได้จากการบันทึกทางการบัญชี ซึ่งผู้ให้สินเชื่อจะได้ทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่อาจไม่มีในข้อมูลอื่น ๆ เช่น รายละเอียดเกี่ยวกับสินทรัพย์ หนี้สินส่วนของผู้ถือหุ้น รายได้และรายจ่ายของผู้ขอสินเชื่อ ข้อมูลเหล่านี้ถ้าจัดถูกต้องและสามารถเชื่อถือได้ก็จะเป็นประโยชน์อย่างมากในการพิจารณาการเงินของกิจการ อย่างไรก็ตามควรคำนึงได้เสมอว่าประเภทของการค้าหรือการดำเนินการที่แตกต่างกันย่อมมีผลต่อการจัดการทางการเงิน และรูปแบบของงบการเงินด้วย โดยเฉพาะสำหรับผู้ขอสินเชื่อรายใหม่ทุกราย ควรต้องของงบการเงินมาวิเคราะห์ประกอบการพิจารณาด้วย

นอกจากนี้ในการวิเคราะห์งบดุลและงบกำไรขาดทุนที่เกี่ยวกับการพิจารณาฐานะกิจการของผู้ขอสินเชื่อ นอกจากจะตรวจสอบรายละเอียดของแต่ละรายการในแต่ละปีแล้ว ควรจะ

นำเองบุคคลและงบกำไรขาดทุนที่มาได้เปรียบเทียบกับกัน โดยการเปรียบเทียบกับตัวเลขในอดีตของกิจการเองหรือตัวเลขของกิจกรรมอื่นที่อยู่ในอุตสาหกรรมประเภทเดียวกันอีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer behavior model)

ผู้บริโภค หมายถึง ผู้ซื้อสินค้าและบริการ เพื่อการใช้ส่วนตัว ครอบครัว หรือเป็นของกำนัลสำหรับเพื่อน เป็นการซื้อของบุคคลเพื่อการบริโภคขั้นสุดท้าย ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นผู้บริโภคนสุดท้าย (End Uses or Ultimate Consumer)

ผู้บริโภค หมายถึง ผู้บริโภคคนสุดท้ายที่ซื้อสินค้าเพื่อใช้ส่วนตัวและครอบครัว

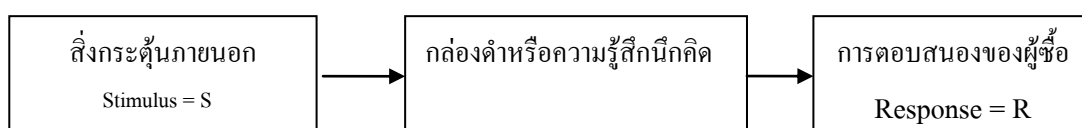
ผู้บริโภค คือ บุคคลต่าง ๆ ที่มีความสามารถในการซื้อ (Ability to Buy) หรือทุกคนมีเงินซื้อ นอกจากนั้นในทัศนะของนักการตลาด ผู้บริโภคจะต้องมีความเต็มใจในการซื้อ (Willingness to Buy) สินค้าหรือบริการด้วยลักษณะอื่น ๆ ของผู้บริโภคก็คือผู้บริโภคบางคนซื้อสินค้าไปเพื่อใช้ประโยชน์ส่วนตัว และในขณะเดียวกันก็ยังมีผู้บริโภคอีกหลายร้อยหลายพันคนซื้อไปขายต่อ หรือใช้ในการผลิตอีกด้วย

ผู้บริโภค คือใครก็ตามที่ใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าและบริการมาเพื่ออุปโภค บริโภค ตอบสนองความต้องการของคนทั้งที่เป็นความต้องการทางร่างกาย และเพื่อความพึงพอใจต่าง ๆ

เป็นการศึกษาเหตุจูงใจผู้บริโภค ในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ โดยการเริ่มต้นจากการเกิดสิ่งกระตุ้น (Stimulus) ซึ่งประกอบด้วยสิ่งกระตุ้นภายนอก ได้แก่ สิ่งกระตุ้นทางการตลาด สิ่งกระตุ้นด้านสิ่งแวดล้อม และสิ่งกระตุ้นภายใน ซึ่งได้แก่ สัญชาตญาณที่ติดตัวมาแต่กำเนิด หรือมาจากการเรียนรู้ ซึ่งสิ่งกระตุ้นเหล่านี้ก่อให้เกิดความต้องการ ผ่านเข้ามาในความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ (Buyer's black box) ซึ่งเปรียบเสมือนกล่องดำ ซึ่งผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่สามารถคาดคะเนได้ ความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายใน และภายนอกของผู้ซื้อ ซึ่งจะมีผลต่อการตอบสนอง (Buyer's response) หรือการตัดสินใจ

จุดเริ่มต้นของ โมเดลนี้อยู่ที่มีสิ่งกระตุ้น (Stimulus) ให้เกิดความต้องการก่อน แล้วทำให้เกิดการตอบสนอง (Response) ดังนั้น โมเดลนี้จึงเรียกว่า S-R Theory ดังรูปต่อไปนี้

Buyer's black box

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบพฤติกรรมผู้บริโภค

1. สิ่งกระตุ้น (Stimulus) หมายถึง สิ่งที่ผลักดันให้บุคคลเกิด การตอบสนอง หรือการ ตัดสินใจ สิ่งกระตุ้นประกอบด้วยสิ่งกระตุ้นภายนอก และสิ่งกระตุ้นภายใน คือ

1.1 สิ่งกระตุ้นทางการตลาด (Marketing Stimulus) เป็นสิ่งกระตุ้นที่สำคัญมากที่สุด ที่ นักการตลาดจะต้องจัดให้มีขึ้น เพราะจะสร้างให้เกิดความต้องการผลิตภัณฑ์ เป็นสิ่งกระตุ้น เกี่ยวข้องกับการจัดส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย

1.1.1 สิ่งกระตุ้นด้านผลิตภัณฑ์ (Product) เช่นออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สวยงาม เพื่อ กระตุ้นให้เกิดความต้องการ

1.1.2 สิ่งกระตุ้นด้านราคา (Price) เช่น ราคาสินค้าต้องเหมาะสมกับสินค้า และ ความ ต้องการของลูกค้า

1.1.3 สิ่งกระตุ้นด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Distribution or place) เช่น การ จำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้ทั่วถึงเพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้บริโภคถือเป็นการกระตุ้นความต้องการซื้อ

1.1.4 สิ่งกระตุ้นด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เช่น การโฆษณาสม่ำเสมอ การใช้ความพยายามของพนักงานขาย การลด แลก แจก แถม การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคล ทั่วไป เหล่านี้ถือว่าเป็นสิ่งกระตุ้นความต้องการซื้อ

1.2 สิ่งกระตุ้นอื่น ๆ (Other stimulus) เป็นสิ่งกระตุ้นความต้องการผู้บริโภคที่อยู่ ภายนอกองค์กร ซึ่งบริษัทควบคุมไม่ได้ สิ่งกระตุ้นเหล่านี้ ได้แก่

1.2.1 สิ่งกระตุ้นทางเศรษฐกิจ (Economic) เช่น ภาวะเศรษฐกิจ รายได้ สิ่งเหล่านี้มี อิทธิพลต่อความต้องการซื้อของบุคคล

1.2.2 สิ่งกระตุ้นทางเทคโนโลยี (Technological) เช่น เทคโนโลยีใหม่ด้านฝาก – ถอนเงินอัตโนมัติ สามารถกระตุ้นความต้องการให้ใช้บริการของธนาคารมากขึ้น

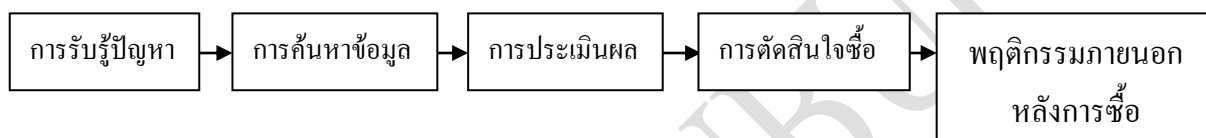
1.2.3 สิ่งกระตุ้นทางกฎหมายและการเมือง (Law and political) เช่น กฎหมายเพิ่ม หรือลดภาษีสินค้าใดสินค้าหนึ่ง จะมีอิทธิพลต่อการเพิ่มหรือลดความต้องการของผู้ซื้อ

1.2.4 สิ่งกระตุ้นทางวัฒนธรรม (Cultural) เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณีไทยใน เทศกาลต่าง ๆ จะมีผลกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการซื้อสินค้าในเทศกาลนั้น

2. กล่องดำ หรือความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ (Buyer's black box) หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ของผู้ซื้อ เปรียบเสมือนกล่องดำ (Black box) ซึ่งผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่สามารถทราบได้จึงต้องพยายาม ค้นหาคำความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ ความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อได้รับอิทธิพลจากลักษณะของผู้ซื้อและ กระบวนการตัดสินใจซื้อ

2.1 ลักษณะของผู้ซื้อ (Buyer characteristics) ลักษณะของผู้ซื้อที่มีอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ คือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านจิตวิทยา

2.2 กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้ซื้อ (Buyer decision process) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การรับรู้ความต้องการ (ปัญหา) การค้นหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ

ภาพที่ 2 แสดงแบบจำลองกระบวนการตัดสินใจซื้อ 5 ขั้นตอน

3. การตอบสนองของผู้ซื้อ (Buyer's Response) หมายถึง พฤติกรรมที่มีการแสดงออกมาของบุคคลหลังจากที่มีสิ่งมากระตุ้น ซึ่งหมายถึง การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Buyer's purchase decisions) ประกอบด้วย การตัดสินใจด้านผลิตภัณฑ์ การตัดสินใจด้านร้านค้า และการตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการซื้อ ดังนี้

3.1 การตัดสินใจด้านผลิตภัณฑ์ (Product Decision) การตัดสินใจของผู้บริโภคที่จะซื้อผลิตภัณฑ์หนึ่ง จะขึ้นอยู่กับทัศนคติต่อผู้ประกอบการธุรกิจและยี่ห้อ ราคา การลดราคา การตัดสินใจด้านผลิตภัณฑ์ จะทำการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

3.1.1 การตัดสินใจเกี่ยวกับยี่ห้อ (Brand decision)

3.1.2 การตัดสินใจด้านราคา และการลดราคา (Price and deal decision)

3.1.3 การตัดสินใจซื้อโดยจับพัตัน (Impasse decision)

3.2 การตัดสินใจด้านร้านค้า (Store decision) การตัดสินใจเกี่ยวกับร้านค้าของผู้บริโภค ขึ้นอยู่กับทัศนคติ ความรู้สึกต่อร้านนั้น ๆ การเลือกร้านค้า (Choice of store) การเลือกค่าน้ำขึ้นอยู่กับการทำเลที่ตั้ง ประเภทของสินค้า ราคาและการบริการ

3.3 การตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการซื้อ (Method of Purchase decision) ลักษณะหรือวิธีการซื้อของผู้บริโภคจะใช้หัวข้อต่อไปนี้พิจารณา คือ

3.3.1 ทศนคติต่อเวลาและระยะทาง (Attitude toward time distance) ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบระหว่างระยะทางกับสินค้าที่จำหน่าย

3.3.2 การตัดสินใจจ่ายหลายประเภท (Multiple shopping decisions) ผู้บริโภคมักนิยมไปร้านค้าที่สามารถหาซื้อของที่ต้องการได้ครบทุกอย่างภายในร้านเดียว (One stop shopping)

ทฤษฎีการบริโภคที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องนี้ค้างชำระยังไม่มี ส่วนการมีหนี้ค้างชำระนั้นเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริโภค คือผู้บริโภคมีพฤติกรรมต้องการบริโภคมาแต่รายได้ไม่พอ จึงทำการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินโดยการเป็นหนี้เพื่อสนองต่อความต้องการที่จะบริโภคเพิ่มขึ้น ทำให้การออกของผู้บริโภคไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ จึงเกิดการเป็นหนี้ค้างชำระได้ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการบริโภคนั้น มีผู้ศึกษาอยู่หลายทฤษฎีด้วยกัน อาทิเช่น

1. Relative income hypothesis เป็นทฤษฎีของ J.S Duesenberry ที่ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการบริโภคของบุคคล ซึ่งมีได้ขึ้นอยู่กับรายได้ที่ตนเองได้รับ หากขึ้นอยู่กับรายได้เปรียบเทียบกับเพื่อนบ้านหรือครอบครัวที่เกี่ยวข้อง หรือเปรียบเทียบกับความเป็นอยู่ของตนในอดีต โดยเฉพาะในช่วงที่เคยกินคืออยู่ดีมาก่อน

Duesenberry ได้ศึกษาครอบครัวของนิโกรกับคนขาวในสหรัฐอเมริกาพบว่ารูปแบบการใช้จ่ายของคนทั้งสองฝ่ายจะมีการเลียนแบบกันมาก (Demonstration Effect) เมื่อมีรายได้เท่ากัน กล่าวคือ คนนิโกรที่อาศัยในชุมชนเดียวกันกับคนขาวที่มีรายได้ต่ำ คนนิโกรจะเลียนแบบการบริโภคของคนขาวที่มีรายได้ต่ำ และถ้าคนนิโกรอาศัยในชุมชนของคนขาวที่มีรายได้สูงเขาก็จะเลียนแบบการบริโภคของคนขาวที่มีรายได้สูงเช่นกัน

Relative income theory มีข้อสมมติที่ว่า การใช้จ่ายในการบริโภคต่อรายได้จะเปลี่ยนแปลงไปก็ต่อเมื่อรายได้ เปลี่ยนแปลงไปเท่านั้น และเมื่อรายได้คงที่สัดส่วนของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในครอบครัวต่อรายได้จะไม่เปลี่ยนแปลง

จากทฤษฎีของ Relative income ซึ่ง Duesenberg ได้เน้นความสำคัญของการเลียนแบบกันอันเป็นปัจจัยสำคัญที่มีต่อการตัดสินใจในการบริโภค และก่อให้เกิดการเอาอย่างกันในการบริโภคทั้ง ๆ ที่ระดับรายได้ของผู้บริโภคแตกต่างกัน ดังนั้นบทบาทของรายได้ต่อการตัดสินใจย่อมลดลงด้วย เช่น นาย ก. มีรายได้น้อยกว่าและอาจต้องการซื้อรถจักร ยานยนต์เหมือน นาย ข. ซึ่งเป็นเพื่อนบ้าน เนื่องจากผลของการเลียนแบบกันอันเป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้ นาย ก. พยายามหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ทดแทนรายได้ของตนเองในขณะนี้ และเมื่อ นาย ก. ไม่มีรายได้พอที่จะซื้อรถจักรยานยนต์ นาย ก. จำเป็นต้องหาเงินโดยวิธีการกู้ยืมด้วยเหตุนี้ อาจกล่าว

ได้ว่า การกู้ยืมมีส่วนสนับสนุนให้ นาย ก. สามารถซื้อรถจักรยานยนต์มาบริโภคได้เช่นเดียวกับ นาย ข. ทั้ง ๆ ที่รายได้แตกต่างกัน

2. Permanent income hypothesis เป็นทฤษฎีของ Friedman ที่ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของรายได้จริงกับรายได้ถาวร และ รายได้ชั่วคราว ซึ่งเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$Y_m = Y_p + Y_t$$

Y_m = Measured Income หรือ Observed Income หมายถึงรายได้ที่ได้รับจริง ๆ ซึ่งรวมรายได้ถาวรและรายได้ชั่วคราวซึ่งชั่วคราวที่เป็นรายได้ที่ไม่แน่นอน ปกติในช่วงเวลา 1 ปี หรือ 1 เดือน

Y_p = Permanent Income หมายถึงรายได้ถาวรซึ่งมิได้หมายถึงรายได้ปัจจุบันเท่านั้น แต่พิจารณา รวมถึงรายได้ในอดีตและการคาดคะเนรายได้ในอนาคตรวมกันเป็นเวลาหลาย ๆ ปี แล้วหาค่าเฉลี่ยออกมา หรือสรุปได้ง่ายเข้า รายได้ถาวรก็คือรายได้ปกติที่ควรจะได้รับในช่วงเวลาที่คาดไว้

Y_t = Transitory income หมายถึง รายได้ชั่วคราวหรือรายได้เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดฝัน คือเป็นลาภลอยและไม่ได้ประจำ

ทางด้าน การบริโภค (Consumption) Friedman ได้แบ่งการบริโภคไว้เช่นเดียวกับ รายได้ คือ $C = C_p + C_{tr}$

C = หมายถึง การบริโภคทั้งหมด

C_p = หมายถึง การบริโภคปกติ (Permanent consumption)

C_{tr} = หมายถึง การบริโภคที่ไม่คาด คิด (Transitory consumption) เกิดจากความสัมพันธ์ของ Permanent Consumption และ Permanent Income เขียนสมการได้ดังนี้

$$C_p = K \cdot Y_p$$

$$K = \frac{APC}{\text{Permanent Income}} = \text{Permanent Consumption}$$

Friedman ยืนยันว่าอัตราส่วนของการบริโภค (APC) ไม่ขึ้นกับระดับรายได้ถาวร (Level of permanent income) ดังนั้นอัตราส่วนของการบริโภคต่อรายได้ของทุกกลุ่มจึงเป็นอัตราส่วนเดียวกัน (K) มีค่าคงที่ในทุกระดับรายได้ของครอบครัวต่าง ๆ บนพื้นฐานของทฤษฎีนี้ การเพิ่มขึ้นในรายได้ของครอบครัวใด ๆ ในระยะยาวจึงไม่มีผลต่อการบริโภคเฉลี่ย อย่างไรก็ตาม APC (K) ของทุกระดับรายได้ (ถาวร) อาจะเปลี่ยนแปลงไปได้จากสาเหตุอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ ผู้บริโภคกู้มาเพื่อการบริโภคลดลง ผู้บริโภคจะบริโภคมากขึ้น รสนิยม อาจเปลี่ยนเมื่ออายุหรือ

องค์ประกอบของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป สัดส่วนของ Non-Human wealth และผลบวกของ Human wealth กับ Non-Human wealth เปลี่ยนแปลงไป (Total wealth)

ตามทฤษฎีของ Permanent income hypothesis นั้น Friedman ได้เน้นความสัมพันธ์ระหว่างระดับการบริโภคและระดับรายได้ถาวร (Permanent income) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณากับการบริโภคในหมวดสินค้านำคงทนแล้ว การตัดสินใจบริโภคจะขึ้นอยู่กับระดับรายได้ถาวรเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่า นาย ก. เป็นข้าราชการ อาจจะซื้อหาสินค้านำบริโภคมาชิ้นหนึ่ง เช่น รถจักรยานยนต์ โดยที่รายได้ปัจจุบัน (Current income) ของนาย ก. ไม่ได้มีมากพอแต่เนื่องจาก นาย ก. เป็นข้าราชการซึ่งจะมีรายได้เพิ่มขึ้นทุกปี เมื่อนาย ก. ต้องการกู้ยืมเพื่อซื้อรถจักรยานยนต์ ผู้ให้กู้จะพิจารณาหลักประกันและความสามารถในการชำระหนี้สินค้ำของ นาย ก. ในอนาคต ซึ่งการพิจารณาดังกล่าว ผู้ให้กู้จะใช้ระดับรายได้ของนาย ก. ทั้งในปัจจุบันและอนาคตเป็นเกณฑ์ตัดสินใจ การที่ นาย ก. เป็นที่ยอมรับของผู้ให้กู้ยืม แสดงว่าผู้ให้กู้ลงความเห็นว่า นาย ก. มีความสามารถจะชำระคืนได้โดยอาศัยรายได้ในปัจจุบันและรายได้ที่เพิ่มขึ้นในอนาคต

กล่าวโดยสรุป คือ แหล่งที่มาของรายได้ในอนาคตที่ถาวร มีผลต่อการตัดสินใจที่จะบริโภคของซึ่งหามาได้จากการกู้ยืม โดยมีความสามารถที่จะชำระหนี้คืนในอนาคต

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเสรีภาพในการทำสัญญา

หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of contract)

หลักเสรีภาพในการทำสัญญาเป็นหลักการที่อธิบายแก่นแท้ที่เกิดจากสัญญาจะเป็นหน้าที่ยุติธรรมสำหรับคู่สัญญา เพราะคู่สัญญามีเสรีภาพอิสระ ที่จะตกลงทำสัญญาหรือไม่ก็ได้ อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าการเอาไรด์ เอาเปรียบเกินไป หรือหน้าที่ต้องรับภาระ มีมากกว่าหน้าที่อีกฝ่ายหนึ่งต้องปฏิบัติตอบแทนจนไม่เป็นธรรมแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องยอมรับตกลงก่อนให้เกิดหนี้ขึ้น โดยการไม่ตกลงทำสัญญาด้วย เมื่อใดที่คู่สัญญาตกลงทำสัญญาต้องถือ ว่าคู่สัญญาเห็นว่าหนี้สินนั้นยุติธรรม และหลังจากที่สัญญาเกิดขึ้นแล้ว ลูกหนี้จะกล่าวอ้างในภายหลังว่าตนไม่ได้รับความยุติธรรมมิได้ เพราะในขณะที่ทำสัญญาไม่มี ผู้หนึ่ง ผู้ใด บังคับ ชูเชี่ยว เมื่อคู่สัญญาเห็นว่าไม่ยุติธรรม ไม่จำเป็นต้องทำสัญญาด้วย เมื่อตกลงกันทำสัญญาแล้ว สัญญาจะยุติธรรมสำหรับคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะอ้างว่าอีกฝ่ายเอาเปรียบจากข้อสัญญาที่ตกลงกันแล้วไม่ได้ สัญญาเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่งซึ่งผู้กระทำจะต้องกระทำด้วยใจสมัครมุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลเพื่อจะก่อเปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิหรือเรียกได้ว่าสัญญาทำให้เกิดหนี้ จะเห็นได้ว่าจะเกิดสัญญาได้ต้องมีความสมัครใจของคู่สัญญาที่ต้องการจะผูกพันด้วยกัน ซึ่งก็เป็นหลักในเรื่องของ

ความอิสระในการแสดงเจตนา หลักเสรีภาพในการทำสัญญาถือว่าเป็นเพียงนโยบายทางกฎหมาย (Legal policy) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเสรีภาพของบุคคลที่จะเปลี่ยนแปลงสิทธิของตนตามที่ต้องการ และเป็นหลักที่ทำให้เสรีภาพอย่างสมบูรณ์แก่คู่สัญญา ในอันที่จะกำหนดชนิดแบบ และเนื้อหาของกิจการที่ประสงค์จะตกลงกันในการทำสัญญาโดยอิสระ และด้วยความสมัครใจ หากข้อตกลงนั้นไม่ขัดกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน (Public policy) และสัญญานั้นย่อมมีผลใช้บังคับได้ ทฤษฎีว่าด้วยเสรีภาพในการทำสัญญาจึงถือหลักที่ว่าตัวที่ก่อให้เกิดหนี้ในเรื่องเกี่ยวกับสัญญานั้น คือความสมัครใจหรือเจตนา (La Volonte)

หลักเสรีภาพในการทำสัญญา ตัวที่ก่อให้เกิดหนี้ในสัญญา คือ ความสมัครใจหรือเจตนา หากกรณีบุคคลใดทำสัญญาขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดหนี้ผูกพันตนเป็นการจำกัดเสรีภาพของตนลงนั้น หนี้ที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจของกฎหมายที่รองรับ และยอมรับบังคับการให้โดยมิได้เกิดจากความสมัครใจหรือเจตนาของคู่สัญญาแต่เป็นหลักที่ว่าบุคคลมีเสรีภาพ ที่จะทำสัญญาผูกพันตนหรือไม่ยอมได้ จะก่อหนี้หรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับ ความสมัครใจของบุคคลนั้น หนี้จึงเกิดขึ้นโดยอำนาจของการกระทำ โดยสมัครใจของบุคคลนั้นนั่นเอง มิใช่เกิดโดยอำนาจภายนอกอื่นใด สัญญาไม่ได้มีสภาพบังคับโดยอำนาจของกฎหมาย แต่เป็นเพราะโดยอำนาจของความสมัครใจที่คู่สัญญายินยอมที่จะผูกพันกัน ดังนั้นกฎหมายต้องยอมรับผลผูกพันนั้นและต้องบังคับการให้กฎหมายจะเป็นผู้กำหนดบทลงโทษ คือ ความรับผิดชอบเมื่อไม่มีการปฏิบัติตามหนี้ในสัญญาเท่านั้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าหลักเสรีภาพในการทำสัญญาเป็นหลักของหนี้ที่เกิดจากการทำสัญญาจะเป็นหนี้ที่ยุติธรรมสำหรับคู่สัญญาเพราะเหตุผลที่ว่าเมื่อใดที่คู่สัญญาตกลงทำสัญญา ต้องถือเท่ากับว่าคู่สัญญาเห็นว่ายุติธรรมดีแล้ว โดยจะอ้างภายหลังว่าตนไม่ได้รับความยุติธรรมไม่ได้หรืออีกฝ่ายหนึ่งจะอ้างว่าอีกฝ่ายเอาเปรียบจากข้อสัญญาที่ตกลงกันแล้ว ไม่ได้เช่นกัน

นอกจากนี้ยังมีแนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์เสรีนิยมยืนยันหลักเสรีภาพในการทำสัญญาว่าเป็นหลักหรือวิธีการที่ดีที่สุดในการที่จะได้ผลลัพธ์ที่ยุติธรรม และเป็นประโยชน์แก่คู่สัญญา หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Principle of freedom of contract) ในเรื่องของนิติกรรมและสัญญานั้น มีหลักกฎหมายในเรื่องเดียวกัน คือ หลักกฎหมายในเรื่องนิติกรรมที่เรียกว่า หลักอิสระในทางแพ่ง หรือ หลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา (Autonomy of the will) แต่ในทางสัญญามีหลักกฎหมายอันหนึ่งเรียกว่า หลักเสรีภาพในการทำสัญญา หรือ (Freedom of contract) หลักเสรีภาพในการทำสัญญามี 2 ความหมาย คือ เสรีภาพที่จะเข้ามาตกลงทำสัญญา และเสรีภาพที่จะไม่ผูกพันหรือแทรกแซงเมื่อสัญญาเกิดแล้ว หลักเสรีภาพในการทำสัญญาเกิดจากความคิดทางเศรษฐกิจแบบเสรี

นิยมในศตวรรษที่ 18 ที่เน้นเสรีภาพของมนุษย์โดย Adam Smith โดยเขียนไว้ในผลงานที่มีชื่อของเขา คือ The wealth of nations

หลักเสรีภาพในการทำสัญญาได้รับการรับรองใน มาตรา 151 อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การทำสัญญาอยู่ในกรอบของกฎหมาย และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เสรีภาพในการทำสัญญาจึงถูกจำกัดในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- การจำกัดเสรีภาพในการเลือกคู่สัญญา
- การจำกัดเสรีภาพในการกำหนดวัตถุประสงค์ของสัญญา
- การจำกัดเสรีภาพในเรื่องแบบของสัญญา
- การจำกัดเสรีภาพในเรื่องเจตนาเพื่อที่จะคุ้มครองประโยชน์บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย
- การจำกัดเสรีภาพในการกำหนดเนื้อหาของสัญญา ซึ่งอาจถูกกำหนดโดยกฎหมาย
- การจำกัดเสรีภาพโดยกฎหมายพิเศษ เช่น กฎหมายคุ้มครองแรงงาน
- การจำกัดเสรีภาพในเรื่องผลของสัญญา แม้โดยปกติ “สัญญาต้องเป็นสัญญา” (Pacta sunt servanda) แต่ภายหลังสัญญา ยังไม่มีการปฏิบัติตามสัญญา แต่มีการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์

ในการปฏิบัติการณ์ชำระหนี้ไปอย่างมากอย่างไม่อาจคาดหมายได้ในขณะทำสัญญา อาจต้องใช้หลัก “สัญญาไม่เป็นสัญญา” (Rebus sic stantibus)

- การจำกัดเสรีภาพในการทำสัญญาด้วย พระราชบัญญัติ ว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 ซึ่งมีลักษณะเป็นกฎหมายพิเศษ เพราะบัญญัติขึ้นเพื่อจะใช้ทำสัญญาบางประเภทและข้อสัญญาบางอย่างที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมขึ้น

การติดตามทวงหนี้ในปัจจุบันที่เป็นปัญหอยู่มากนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นหนี้ที่เกิดจากสินเชื่อต่าง ๆ เช่น การให้กู้ยืมเงิน การให้บริการบัตรเครดิต การเช่าซื้อ การให้เช่าแบบลิสซิ่ง เป็นต้น ซึ่งสัญญาที่เกิดจากสินเชื่อเหล่านี้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของเสรีภาพระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ที่จะต้องตัดสินใจทำสัญญากัน โดยแต่ละฝ่ายมีความไว้วางใจว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องปฏิบัติตามสัญญา ซึ่งเป็นเรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชนที่สามารถวางกฎเกณฑ์ที่จะใช้บังคับแก่สัญญาของตนได้ ตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญาโดยรัฐจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง หรือแทรกแซง เว้นแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของส่วนรวมหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนทั่วไป จากหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา ซึ่งเป็นหลักการที่รองรับสิทธิเสรีภาพของเอกชนหรือปัจเจกชนอย่างกว้างขวางในอันที่จัดการกับส่วนที่อยู่ในขอบเขตของตน หรือจัดการเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว เช่น การสมรส การรับรองบุตร หรือการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น การทำพินัยกรรม การทำนิติกรรม หรือสัญญาต่าง ๆ ได้โดยอิสระและรัฐไม่สามารถที่จะเข้าไปก้าวกายหรือแทรกแซงได้

ส่วนหลัก “เสรีภาพในการทำสัญญา” นั้นจำกัดอยู่ในเนื้อหาเฉพาะเรื่องการทำสัญญาทางแพ่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สิน ซึ่ง “หลักเสรีภาพในการทำสัญญา” หมายถึงเสรีภาพในการก่อให้เกิดสัญญา ซึ่งเกิดขึ้นในส่วนของกรทำการเจรจา หรือทำคำเสนอที่ผู้ทำสัญญามีเสรีภาพที่จะเลือกทำสัญญากับใครในเงื่อนไขอย่างไรก็ได้ และเสรีภาพดังกล่าวนี้จะสิ้นสุดลงเมื่อสัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว เพราะเมื่อสัญญาเกิดขึ้นแสดงว่าเป็นการก่อ “นิติสัมพันธ์” หรือ “หนี้” ระหว่างคู่สัญญาเกิดขึ้นด้วย ดังนั้น คู่สัญญาย่อมไม่มีเสรีภาพใด ๆ ที่จะเปลี่ยนแปลงความสมบูรณ์แห่งสัญญานั้น เพียงแต่มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตาม “หนี้” ที่เกิดขึ้นตามสัญญาแล้วเท่านั้นซึ่งเสรีภาพในส่วนนี้คือหลักที่จะไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐตามทฤษฎีปัจเจกชนนิยม ซึ่งตามทฤษฎีปัจเจกชนนิยมนี้มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

ประการแรก คือ รัฐบาลไม่ควรเข้าไปควบคุมกระบวนการทางเศรษฐกิจ หรือการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประชาชน

ประการที่สอง คือ เอกชนหรือปัจเจกชนจะต้องมีสิทธิในการตัดสินใจของตนเองโดยเสรี และเน้นหลักเสรีภาพในการเลือก (Freedom of choice) กล่าวคือ แนวคิดปัจเจกชนนิยมเชื่อว่าปัจเจกบุคคลควรมีเสรีภาพของตนในการเลือกทุกอย่างของตนด้วยเหตุผลที่ว่า แต่ละบุคคลย่อมรู้จักความต้องการของตนเองได้ดีที่สุด ดังนั้น ไม่ว่าแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องการศึกษา ศาสนา เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมย่อมไม่ส่งผลต่อการจำกัดเสรีภาพในการเลือกของปัจเจกชนเหล่านั้น

ดังนั้น หลักเสรีภาพในการทำสัญญาจะเน้นว่า เมื่อสัญญาเกิดขึ้นแล้วรัฐจะเข้าไปแทรกแซงเพื่อให้สิ่งที่คู่สัญญาได้กำหนดตกลงกันไว้โดยเสรีภาพเปลี่ยนแปลงเป็นประการอื่นไม่ได้ เพราะหากปล่อยให้กระทำเช่นนั้นได้ก็เท่ากับเป็นการทำลายหลักเสรีภาพในการทำสัญญาของปัจเจกชน

หลักเสรีภาพในการทำสัญญานี้ได้ถูกนำมาบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในประเทศที่ใช้ระบบ Civil law หลายประเทศ เช่น ประเทศอิตาลีได้นำเอาหลักเสรีภาพในการทำสัญญามาบัญญัติไว้ในประมวลแพ่งโดยมีหลักการว่า คู่สัญญาสามารถที่จะกำหนดเนื้อหาของสัญญาได้โดยอิสระภายในขอบเขตที่กฎหมาย และในลักษณะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยเองได้นำเอาหลักการพื้นฐานเรื่องเสรีภาพในการทำสัญญานี้มาบัญญัติไว้ในมาตรา 151 ที่บัญญัติว่า “การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ” อันมีความหมายว่า สัญญาใดหรือการกระทำใดที่กฎหมายไม่ห้าม บุคคลย่อมทำสัญญานั้นหรือการกระทำนั้นได้

แต่อย่างไรก็ดี หลักเสรีภาพในการทำสัญญาที่ถูกจำกัดด้วยหลักดังต่อไปนี้ คือ

1. หลักสุจริต ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 บัญญัติว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนที่ดีในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต ” กล่าวคือ บุคคลทุกคนต้องทำสัญญาด้วยความสุจริต โดยคำว่า “สุจริต” นี้ เป็นคำที่มีมาแต่กฎหมายโรมันที่เป็นภาษาละตินว่า bona fides ที่แปลว่า สัจจะ หรือความซื่อสัตย์ ซึ่งหลักสุจริตนี้เป็นการแสดงถึงความประพฤติปฏิบัติระหว่างบุคคลในสังคมเป็นหลักธรรมคาสามัญในสังคม ของประเทศที่เจริญแล้ว โดยถือว่านิติสัมพันธ์ที่มีอยู่ทุกคนต้องซื่อสัตย์ไว้วางใจต่อกัน (ปรีดี เกษมทรัพย์, 2520, หน้า 101) ซึ่งโดยเนื้อหาแล้ว มาตรา 5 นี้ เป็นบทกฎหมายเพื่อความยุติธรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้ใช้สิทธิต่าง ๆ รวมทั้งการชำระหนี้ตามสัญญาต่อกันสัญญา หรือบุคคลภายนอกที่สุจริตด้วย

2. หลักความไว้นับเชื่อใจของคู่กรณี ย่อมหมายถึง การคุ้มครองบุคคลอื่น ๆ ในสังคมที่อาจเข้าทำสัญญาเช่นเดียวกับคู่กรณี รวมถึงการคุ้มครองความมั่นใจในทางธุรกิจด้วย

3. หลักความยุติธรรม ในการก่อสัญญา คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจะต้องคำนึงถึงความยุติธรรมที่มีต่ออีกฝ่ายหนึ่งด้วย เพราะหากคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจเหนือกว่ากำหนดข้อสัญญาเอาเปรียบอีกฝ่ายหนึ่งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่า แต่ฝ่ายหลังจำต้องยอมเข้า ทำสัญญานอกจากจะเป็นสัญญาที่ไม่อยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรมแล้วยังขัดกับหลักการของสัญญาที่ทั้งสองฝ่ายต้องมีเสรีภาพในการทำสัญญาและต้องมิอย่างเท่าเทียมด้วย

ดังนั้น สืบเนื่องจากแนวคิดดังกล่าวในเรื่องสัญญา ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักความศักดิ์สิทธิ์ (Autonomy of will) และเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of contract) ก่อให้เกิดผลดังนี้

1. บุคคลแต่ละคนสามารถจะกำหนดความสัมพันธ์ตามกฎหมายเอกชน โดยการก่อให้เกิดสัญญาขึ้นอย่างอิสระตามเจตนาของแต่ละบุคคล

2. เป็นเสรีภาพของแต่ละบุคคลที่จะเลือกเข้าเป็นคู่สัญญา

3. เป็นเสรีภาพของคู่สัญญาในการที่จะเจรจาตกลงกันในการกำหนดเนื้อหาของสัญญา

4. เป็นเสรีภาพของคู่สัญญาที่จะตกลงกันถึงรูปแบบของสัญญา

5. ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากสัญญาก็เป็นผลของเจตนาที่เป็นอิสระของคู่สัญญา

หลักสัญญาต้องเป็นไปตามสัญญา (Pacta sunt servanda) เนื่องจากหลักกฎหมายเกี่ยวกับนิติกรรมหรือสัญญาที่ใช้บังคับอยู่มีพื้นฐานมาจากเสรีภาพของบุคคลตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา รัฐจะไม่เข้าแทรกแซงแม้ว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งอาจได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่จะเป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือ อศีลธรรมอันดีของ

ประชาชน ดังนั้น เมื่อสัญญาเกิดขึ้นแล้วตามความสมัครใจโดยไม่มีการสำคัญผิด ถูกข่มขู่ หรือกลลอบ เป็นผลให้คู่สัญญาต้องปฏิบัติตามสัญญาที่ทำขึ้นนั้นทั้งนี้จะเป็นไปตามหลัก “สัญญาต้องเป็นไปตามสัญญา” หรือ “Pacta sunt servanda”

แต่ในปัจจุบัน สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่าถือโอกาสเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจน้อยกว่าอย่างมากซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม และไม่สงบสุขในสังคม สมควรที่รัฐจะกำหนดกรอบของการใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและเสรีภาพของบุคคล เพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรมและความไม่สงบสุขในสังคม โดยกำหนดแนวทางให้แก่ศาล เพื่อใช้พิจารณาว่าข้อสัญญาหรือข้อตกลงใดที่ไม่เป็นธรรม และให้อำนาจแก่ศาลที่จะสั่งให้ข้อมูลให้ข้อสัญญาหรือข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมนั้น มีผลใช้บังคับเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี

หลักที่ควรคำนึงในการก่อให้เกิดสัญญา

1. หลักเสรีภาพในการทำสัญญา

หลักเสรีภาพในการทำสัญญาเป็นหลักการพื้นฐานในการทำสัญญา ตามที่กล่าวในข้อ 1 ซึ่งต้องอยู่ในบทบัญญัติของมาตรา 151 ที่บัญญัติว่า “การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ” อันมีความหมายว่า สัญญาใดหรือการกระทำใดที่กฎหมายไม่ห้าม บุคคลย่อมทำสัญญานั้นหรือการกระทำนั้นได้ แต่หลักเสรีภาพในการทำสัญญาจะ ถูกจำกัดด้วยหลัก ดังต่อไปนี้คือ

2. หลักสุจริต

มาตรา 5 บัญญัติว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต” กล่าวคือ บุคคลทุกคนต้องทำสัญญาด้วยความสุจริตตามหลักกฎหมาย “Good faith” หรือ “Bona fides”

3. หลักความไว้นับถือใจ

การคุ้มครองความไว้นับถือใจของกลุ่ม ย่อมหมายถึงการคุ้มครองบุคคลอื่น ๆ ในสังคมที่อาจเข้าทำสัญญาเช่นเดียวกับกลุ่มนี้ รวมถึงการคุ้มครองความมั่นใจในทางธุรกิจด้วย

4. หลักความยุติธรรม

ในการก่อสร้างสัญญา คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจะต้องคำนึงถึงความยุติธรรมที่มีต่ออีกฝ่ายหนึ่งด้วย เพราะหากคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจเหนือกว่ากำหนดข้อสัญญาเอาเปรียบอีกฝ่ายหนึ่งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่า แต่ฝ่ายหลังจำต้องยอมเข้าทำสัญญา นอกจากจะเป็นสัญญาที่ไม่อยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรมแล้วยังขัดกับหลักการของสัญญาที่ทั้งสองฝ่ายต้องมีเสรีภาพในการทำสัญญาและต้องมืออย่างเท่าเทียมด้วย

5. หลักความรับผิดชอบก่อนทำสัญญา

ผู้เข้าทำสัญญาต้องรับผิดชอบการกระทำที่เกิดขึ้นก่อนที่สัญญาจะเกิดด้วย ถ้าผู้เข้าทำสัญญาจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งที่จะเข้าร่วมสัญญาได้รับความเสียหาย องค์ประกอบของสัญญา ในเรื่องสัญญามีองค์ประกอบที่เข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดเป็นสัญญาได้ ในเรื่ององค์ประกอบนั้นสามารถแยกองค์ประกอบได้เป็น 2 ส่วน คือ องค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญของสัญญา ซึ่งประกอบด้วยบุคคล วัตถุประสงค์ เจตนา และแบบ ซึ่งเป็นเช่นเดียวกันกับ องค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญของนิติกรรม องค์ประกอบส่วนที่สอง คือ องค์ประกอบเสริมของสัญญา ซึ่งได้แก่ เงื่อนไข เงื่อนไขเวลา มัดจำ เบี้ยปรับ ซึ่งขออธิบายในแต่ละส่วนดังนี้

องค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญของสัญญา คือ

1. บุคคล หรือเรียกว่า คู่สัญญา ซึ่งเป็นผู้ทำสัญญาและสร้างนิติสัมพันธ์ให้ผลของสัญญาที่เกิดขึ้นนั้นตกแก่ตน ซึ่งโดยหลักแล้วบุคคลใดเป็นผู้ทำสัญญา บุคคลนั้นจะเป็นเจ้าของความสัมพันธ์ทางสัญญาแต่ในบางกรณี ผู้ลงมือทำสัญญาอาจมิใช่ผู้ที่รับผลสัญญากันได้ เช่น ในกรณีตัวแทนที่กระทำแทนตัวการ กรณีเช่นนี้ตัวแทนเป็นผู้ลงมือทำสัญญาแต่ทำในนามตัวการและเพื่อประโยชน์ของตัวการ

2. วัตถุประสงค์ คือ เป้าหมายหรือประโยชน์สุดท้ายที่จะได้จากสัญญา วัตถุประสงค์ของสัญญาจะต้องเป็นเป้าหมายที่คู่สัญญามีร่วมกัน ไม่ใช่เป้าหมายของคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว ในการทำสัญญาทุกครั้งและสัญญาทุกชนิดจะต้องมีวัตถุประสงค์เสมอ ตัวอย่างวัตถุประสงค์ เช่น สัญญาซื้อขาย วัตถุประสงค์คือ กรรมสิทธิ์กับราคา เป็นต้น

3. เจตนา เจตนาในการทำสัญญาต้องเป็นเจตนาที่แท้จริงของคู่สัญญา และวิธีการในการแสดงเจตนาก็ต้องเป็นเช่นเดียวกับเจตนาในการทำนิติกรรม มิใช่เป็นเจตนาที่วิปริต เช่น เพราะความสำคัญผิด เพราะถูกฉ้อฉล หรือเพราะการข่มขู่ เป็นต้น การแสดงเจตนาอาจแสดงด้วยวาจา หรือเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ และเจตนาที่แสดงออกมาต้องเป็นเจตนาที่ตรงกับในใจจริง ในการก่อเจตนาทำคำเสนอ หรือคำสนองจะต้องเกิดจากกระบวนการที่สมบูรณ์

4. แบบหรือวิธีการในการแสดงเจตนา ซึ่งอาจจะเป็นวิธีใดก็ได้ เช่น วาจา กิริยาอาการ หรือลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน แต่กรณีที่กฎหมายกำหนดให้สัญญาบางประเภท ต้องทำตามแบบเฉพาะ ต้องปฏิบัติตามนั้น เพราะถ้าไม่ปฏิบัติตามนั้นสัญญาจะตกเป็นโมฆะทันที

องค์ประกอบเสริมของสัญญา

องค์ประกอบเสริมของสัญญาเป็นองค์ประกอบที่คู่สัญญาได้กำหนดเพิ่มเติมใน การทำสัญญาซึ่งถ้าสัญญาขาดองค์ประกอบเสริมดังกล่าว จะไม่ทำให้สัญญานั้นเสีย เพราะเป็นองค์ประกอบที่ไม่จำเป็นสำหรับความมีอยู่ของสัญญา องค์ประกอบเสริมของสัญญาที่คู่สัญญาสามารถกำหนดได้ เช่น เงื่อนไข เงื่อนไขซึ่งเป็นกรณี เดียวกันกับที่กำหนดในเรื่อง เงื่อนไข - เวลาในเรื่องนิติกรรม นอกจากนี้ยังมี มัดจำ เบี้ยปรับ ที่สามารถกำหนดเข้ามาเป็นองค์ประกอบเสริมได้ ซึ่งจะกล่าวอธิบายรายละเอียดในตอนท้ายของบทนี้

1. ประเภทของสัญญา การแบ่งประเภทของสัญญาจัดแบ่งประเภทเป็น 2 เรื่องใหญ่ ๆ คือ การจัดแบ่งประเภทสัญญาตามแบบดั้งเดิม และการจัดแบ่งประเภทสัญญาใหม่ในปัจจุบัน

2. การจัดแบ่งประเภทของสัญญาตามแบบดั้งเดิม การจัดแบ่งประเภทของสัญญาตามแบบดั้งเดิมสามารถแยกออกเป็น 4 กรณี คือ

ก. สัญญาต่างตอบแทนกับสัญญาไม่ต่างตอบแทน (Signallagmatic or bilateral and unitateral contract) สัญญาต่างตอบแทน เป็นสัญญาที่คู่สัญญาเป็นทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ในขณะเดียวกัน สัญญาไม่ต่างตอบแทนเป็นสัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเป็นเจ้าหนี้และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นลูกหนี้เท่านั้น

ข. สัญญามีค่าตอบแทนกับสัญญาไม่มีค่าตอบแทน (Onerous and gratuitous contracts) สัญญามีค่าตอบแทน คือ สัญญาที่คู่สัญญาแต่ละฝ่ายจะต้องเสียค่าตอบแทนเพื่อแลกกับประโยชน์ที่จะได้รับในลักษณะเดียวกัน เช่น ราคาแลกกับสินค้าในสัญญาซื้อขาย สัญญาไม่มีค่าตอบแทน คือ สัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียวที่ได้รับประโยชน์ ในทรัพย์สินนั้น โดยที่ไม่ต้องเสียค่าตอบแทนแต่อย่างใดเลย เช่น สัญญายืม สัญญาให้โดยเสน่หา เป็นต้น

ค. สัญญาที่กำหนดการชำระหนี้แน่นอนกับสัญญาที่กำหนดการชำระหนี้ยังไม่แน่นอน (Commutative and aleatory contract) สัญญาที่กำหนดการชำระหนี้แน่นอน ตัวอย่างเช่น สัญญาซื้อขายในราคาที่กำหนดไว้ สัญญาที่กำหนดการชำระหนี้ไม่แน่นอน เช่น สัญญาประกันภัย

ง. แบ่งตามชื่อของสินค้า คือ สัญญาที่มีชื่อกับสัญญาที่ไม่มีชื่อ (Nominate and in nominate contract) สัญญามีชื่อ หรือเอกเทศสัญญา คือ สัญญาที่กฎหมายได้กำหนดกฎเกณฑ์ใน

สัญญาไว้โดยเฉพาะแล้ว คือ สัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เช่น สัญญาซื้อขาย สัญญาแลกเปลี่ยน สัญญาฝากทรัพย์ เป็นต้น

สัญญาที่ไม่มีชื่อ คือ สัญญาที่กฎหมายไม่ได้กำหนดกฎเกณฑ์ในสัญญาไว้โดยเฉพาะ เป็นสัญญาที่คู่สัญญาทำขึ้นเองตามหลักอิสระ หรือเสรีภาพในการทำสัญญา ซึ่งสัญญาประเภทนี้ ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์และกรอบทั่วไปของสัญญา

การจัดแบ่งประเภทสัญญาใหม่ในปัจจุบันการจัดแบ่งประเภทสัญญาใหม่ในปัจจุบัน สามารถแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

ก. สัญญาตามกฎหมายเอกชน และสัญญาทางกฎหมายมหาชน (Private law contract and public law contract)

สัญญาตามกฎหมายเอกชน คือ สัญญาที่คู่สัญญาแต่ละฝ่าย เป็นเอกชนที่เข้ามาทำสัญญาผูกพัน

สัญญาตามกฎหมายมหาชน คือ สัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเป็นรัฐหรือองค์กรของรัฐ เข้ามาเป็นคู่สัญญาในฐานะที่เหนือกว่าคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นเอกชน

ข. สัญญาระหว่างผู้ประกอบการวิชาชีพด้วยกันกับสัญญาระหว่างผู้ประกอบการวิชาชีพกับผู้ไม่ประกอบวิชาชีพหรือผู้บริโภค ซึ่งพิจารณาจากสถานะของความไม่เท่าเทียมกันของคู่สัญญา เพื่อคุ้มครองผู้ไม่ประกอบวิชาชีพหรือผู้บริโภค

ค. สัญญาที่มุ่งถึงผลสำเร็จในการชำระหนี้กับสัญญาที่มุ่งถึงการใช้จ่ายความระมัดระวังในการชำระหนี้

ง. สัญญาสำเร็จรูปหรือสัญญามาตรฐาน (Standard form contract) กับสัญญาลูกผสม (Collective contracts)

สัญญาสำเร็จรูป หรือสัญญาที่เกิดจากคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเป็นผู้กำหนดล่วงหน้าถึงข้อสัญญาต่าง ๆ แต่เพียงฝ่ายเดียว เช่น สัญญาตู้เบิกเงินเกินบัญชีที่ลูกค้าทำกับธนาคาร

สัญญาลูกผสมเป็นสัญญาที่เกิดจากความตกลงของกลุ่มบุคคล เช่น สัญญาจ้างแรงงาน ความสมบูรณ์ของสัญญา สัญญาจะมีความสมบูรณ์เป็น สัญญาหรือไม่นั้นต้องเข้าใจว่า สัญญา คือ นิติกรรมอย่างหนึ่ง ในการทำสัญญาก็จะต้องมีองค์ประกอบที่เป็นเช่นเดียวกับในเรื่อง การทำนิติกรรม คือ ต้องมีบุคคลหรือคู่สัญญาในการทำสัญญา มี วัตถุประสงค์ของสัญญา มีแบบ หรือวิธีการในการทำสัญญาและจะต้องมีเจตนาในการทำสัญญา เพราะฉะนั้นสัญญาจะสมบูรณ์หรือไม่นั้น (ความสมบูรณ์ในสายตากฎหมาย) จึงต้องพิจารณาองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญของ สัญญา 3 ประการ

1. องค์ประกอบในเรื่องความสามารถของคู่สัญญาว่า คู่สัญญา^{นั้น}มีความสามารถเพียงใด ฝ่ายหนึ่งมีความบกพร่องในเรื่องความสามารถหรือไม่ ถ้ามีสัญญานั้นก็จะตกเป็นโมฆะ แต่ถ้าคู่สัญญาไม่บกพร่องหรือมีความสามารถ ต้องพิจารณาขั้นต่อไป

2. องค์ประกอบในเรื่องวัตถุประสงค์ของสัญญา ในการทำสัญญาให้พิจารณา ว่าสัญญานั้นมีวัตถุประสงค์คืออะไร หากวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งตามกฎหมาย วัตถุประสงค์เป็นการฝ่าฝืน วัตถุประสงค์ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน สัญญา^{นั้น}จะตกเป็นโมฆะ แต่ถ้าวัตถุประสงค์ของสัญญาไม่ขัดกับหลักกฎหมายดังกล่าวแล้ว ให้พิจารณาต่อไป

3. องค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญของสัญญาในเรื่องแบบหรือวิธีการในการทำนิติกรรม โดยทั่วไปสัญญาที่ทำไม่จำเป็นต้องมีแบบก็ ย่อมได้ แต่สัญญาบางสัญญากฎหมายกำหนดวิธีการหรือแบบในการปฏิบัติไว้เฉพาะ เช่น สัญญาซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ สัญญาที่กฎหมายกำหนดต้องทำตามแบบ ในการทำสัญญาต้องทำตามแบบด้วย เพราะถ้าไม่ปฏิบัติตาม จะมีผลให้สัญญาตกเป็นโมฆะตามหลักกฎหมายมาตรา 152 หากคู่สัญญาได้ทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว หรือในบางสัญญากฎหมายมิได้กำหนดแบบคู่สัญญาสามารถกำหนดวิธีการในการทำสัญญาเองได้ ผลของสัญญาจะยังมีความสมบูรณ์

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบที่ สามกรณีดังกล่าวมาแล้ว ถ้าสัญญานั้นสมบูรณ์ จะต้องพิจารณาในส่วนองค์ประกอบที่เกี่ยวกับเจตนาสองประการคือ

ประการที่ 1 การทำคำเสนอมีความบกพร่องในกระบวนการก่อเจตนาหรือไม่ เช่น การทำสัญญานั้นมีกลฉ้อฉล การข่มขู่ ความสำคัญผิดมาเป็นปัจจัยในการแสดงเจตนาหรือไม่ ถ้ามีเหตุวิปริตในการแสดงเจตนาดังกล่าวมาเป็นปัจจัยในการแสดงเจตนาแล้ว สัญญา^{นั้น}ตกเป็นโมฆะ

ประการที่ 2 กระบวนการแสดงเจตนาไม่ว่าจะเป็นคู่สัญญาฝ่ายที่ทำคำเสนอได้ทำคำเสนอไปตรงกับเจตนาภายในหรือไม่ หากไม่ตรงเพราะเป็นเจตนาซ่อนเร้น เป็นเจตนาลวง เป็นนิติกรรมอำพราง หรือเป็นความสำคัญผิดในสาระสำคัญของสัญญา สัญญา^{นั้น} จะตกเป็นโมฆะ ถ้าไม่มีกรณีทั้งสองดังกล่าวก็พิจารณาในส่วนของคำสนองว่าผู้ทำคำสนองได้ก่อเจตนาขึ้นมีเหตุวิปริตหรือไม่ ถ้ามีสัญญาก็จะตกเป็นโมฆะหรือโมฆะแล้วแต่กรณี ถ้าไม่มีสัญญา^{ยัง}ความ สมบูรณ์ความไม่สมบูรณ์ของสัญญา คือ สัญญาที่ตกเป็นโมฆะหรือโมฆะซึ่งเหตุที่ทำให้สัญญาเป็นโมฆะและโมฆะ เป็นเหตุเดียวกันกับเรื่องนิติกรรม คือ

สาเหตุที่ทำให้สัญญาเป็นโมฆะ คือ เหตุตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 150 มาตรา 152 มาตรา 154 มาตรา 155 มาตรา 156 เป็นต้น

สาเหตุที่ทำให้สัญญาตกเป็นโมฆะ คือ เหตุตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 153 มาตรา 157 มาตรา 159 มาตรา 164 เป็นต้น

บทบาทของรัฐในการควบคุมกำกับดูแลการทำธุรกิจธนาคารของประเทศไทย

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทวงหนี้

มาตรา 28 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวดนี้ได้โดยตรงหากการใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้แล้ว ให้การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือจากรัฐ ในการใช้สิทธิตามความในหมวดนี้

มาตรา 35 สิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหาหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

หมวด 4 การกำกับ การดำเนินงาน และการควบคุม

มาตรา 32 ในระหว่างที่ธนาคารมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแล โดยทั่วไปซึ่งกิจการของธนาคาร เพื่อการนี้จะสั่งให้ธนาคารชี้แจงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น ทำรายงานหรือยับยั้งการกระทำของธนาคารซึ่งขัดต่อนโยบายของรัฐบาลหรือมติคณะรัฐมนตรี ตลอดจนกำหนดหลักเกณฑ์การกำกับดูแลรวมทั้งมีอำนาจสั่งให้ธนาคารปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล หรือมติคณะรัฐมนตรีและสั่งสอบสวนข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของธนาคารได้

เมื่อธนาคารไม่มีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณให้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์การกำกับดูแลความมั่นคงของธนาคาร และมีอำนาจตรวจสอบกิจการ สินทรัพย์และหนี้สินของธนาคารได้ ในการนี้รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการคลังจะมอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยปฏิบัติการดังกล่าวทั้งหมดหรือเพียง บางส่วนก็ได้

มาตรา 33 ให้ธนาคารดำรงเงินกองทุนเป็นอัตราส่วนกับสินทรัพย์ หนี้สิน หรือภาระ ผูกพันตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 34 ในกรณีที่ธนาคารได้รับความเสียหายเนื่องจากการดำเนินธุรกิจตามคำสั่งของ รัฐมนตรีตามมาตรา 32 หรือตามข้อตกลงที่ธนาคารทำไว้กับรัฐบาล กระทรวงการคลังอาจพิจารณา ชดเชยความเสียหายให้แก่ธนาคารตามความเหมาะสม ทั้งนี้ เมื่อได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีแล้ว และให้ยื่นขอรับการชดเชยความเสียหายดังกล่าวในรอบปีบัญชีถัดไป

2. ความรับผิดชอบทางอาญาเกี่ยวกับธุรกิจสถาบันการเงิน

ความผิด ของกรรมการหรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบสถาบันการเงิน ได้มีกฎหมายใหม่ ควบคุมไว้คือ พระราชบัญญัติ ธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.2551 ตั้งแต่หมวด 4 ว่าด้วยการตรวจสอบ สถาบันการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน มาตรา 92 ถ้าสถาบันการเงินหยุดทำการจ่ายเงินตามที่มีหน้าที่ ต้องชำระคืน มาตรา 92(4) ถือว่าสถาบันการเงินมีฐานะหรือการดำเนินงานในลักษณะที่อาจเป็นเหตุ ให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ของประชาชน ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจเข้าไปดำเนินการ แก้ไขปัญหาได้ กรณีของธนาคารธนาชาติน่าจะเข้าข่าย มาตรา 92(4)

ธนาคารแห่งประเทศไทยควรจะรีบเข้าไปดำเนิน การตาม มาตรา 93 วรรคสอง โดย แต่งตั้งผู้ตรวจการสถาบันการเงินเพื่อทำการสอบสวนกรณีดังกล่าว ถ้าสถาบันการเงินยังฝ่าฝืน มาตรา 128 ได้มีการกำหนดโทษไว้ ปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาทและปรับอีกวันละไม่เกิน 10,000 บาท ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่นอกจากจะปฏิบัติให้ถูกต้อง

นอกจากนี้ การกระทำผิดต่อหน้าที่ การทุจริต หรือการแสวงหาประโยชน์ของผู้บริหาร และพนักงานของสถาบันการเงิน ถูกกำหนดไว้ในหมวดบทลงโทษ หมวด 8 ตั้งแต่มาตรา 121-156

3. พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.2551

มาตรา 92 กรณีดังต่อไปนี้ให้ถือว่าสถาบันการเงินมีฐานะหรือการดำเนินงานในลักษณะที่ อาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ของประชาชน

1) สถาบันการเงิน กรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้มีอำนาจในการจัดการฝ่าฝืนคำสั่งตามมาตรา 89 (2) เมื่อธนาคารแห่งประเทศไทยมีคำสั่งปิดกิจการตามวรรคสองแล้ว ให้เสนอรัฐมนตรีเพิกถอนใบอนุญาตของสถาบันการเงินนั้น

2) สถาบันการเงิน กรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้มีอำนาจในการจัดการ กระทำการฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 30 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 48 มาตรา 49 มาตรา 50 มาตรา 51 มาตรา 57 มาตรา 58 มาตรา 59 มาตรา 60 มาตรา 61 มาตรา 63 หรือมาตรา 64

3) สถาบันการเงิน กรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้มีอำนาจในการจัดการ ไม่จัดทำบัญชีเพื่อแสดงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินที่เป็นอยู่ตามความเป็นจริงตามมาตรา 66 หรือลงข้อความเท็จหรือปลอมบัญชี เอกสาร ซึ่งทำให้ไม่สามารถประเมินได้ว่าสถาบันการเงินนั้นมีฐานะการเงิน และการดำเนินงานที่มั่นคงเป็นไป ตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเงินกองทุน สินทรัพย์ สินทรัพย์สภาพคล่อง การกั้นเงินสำรอง การจัดชั้นสินทรัพย์ และเรื่องอื่น ๆ ในพระราชบัญญัตินี้

4) สถาบันการเงินหยุดทำการจ่ายเงินตามที่มีหน้าที่จะต้องชำระคืน

5) สถาบันการเงินมีผลประกอบการขาดทุน และธนาคารแห่งประเทศไทย เหตุอันควร คาดได้ว่าสถาบันการเงินนั้นไม่อาจดำรงเงินกองทุนได้ตามกฎหมาย ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นกรณีตามมาตรา 96 หรือไม่

มาตรา 93 สถาบันการเงินใดหยุดทำการจ่ายเงินตามที่มีหน้าที่ต้องชำระคืนให้สถาบันการเงินนั้นแจ้งการหยุดทำการจ่ายเงินพร้อมเหตุผลให้ธนาคารแห่งประเทศไทยทราบทันที และห้ามมิให้ดำเนินกิจการใด ๆ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากธนาคารแห่งประเทศไทยให้ ธนาคารแห่งประเทศไทยแต่งตั้งผู้ตรวจการสถาบันการเงินเพื่อทำการสอบสวนกรณีตามวรรคหนึ่ง และเมื่อได้รับรายงานการสอบสวนจากผู้ตรวจการสถาบันการเงินแล้ว ให้ธนาคารแห่งประเทศไทย มีอำนาจสั่งให้ควบคุมสถาบันการเงิน ปิดกิจการของสถาบันการเงิน หรือสั่งการตามที่เห็นสมควร

เมื่อธนาคารแห่งประเทศไทยมีคำสั่งปิดกิจการตามวรรคสองแล้ว ให้เสนอรัฐมนตรีเพิกถอนใบอนุญาตของสถาบันการเงินนั้น

ความผิดของกรรมการหรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบสถาบันการเงิน ได้มีกฎหมายใหม่ ควบคุมไว้คือ พ.ร.บ.ธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.2551 ตั้งแต่หมวด 4 ว่าด้วยการตรวจสอบสถาบันการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน มาตรา 92 ถ้าสถาบันการเงินหยุดทำการจ่ายเงินตามที่มีหน้าที่ต้องชำระคืน มาตรา 92(4) ถือว่าสถาบันการเงินมีฐานะหรือการดำเนินงานใน ลักษณะที่อาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ของประชาชน ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจเข้าไปดำเนินการ แก้ไขปัญหาได้ กรณีของธนาคารชนชาติน่าจะเข้าข่าย มาตรา 92(4)

ธนาคารแห่งประเทศไทยควรจะรีบเข้าไปดำเนินการตาม มาตรา 93 วรรคสอง โดยแต่งตั้งผู้ตรวจการสถาบันการเงิน เพื่อทำการสอบสวนกรณีดังกล่าว ถ้าสถาบันการเงินยังฝ่าฝืน มาตรา 128 ได้มีการกำหนดโทษไว้ปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาทและปรับอีกวันละไม่เกิน 10,000 บาท ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่นกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง

นอกจากนี้ การกระทำผิดต่อหน้าที่ การทุจริต หรือการแสวงหาประโยชน์ของผู้บริหาร และพนักงานของสถาบันการเงิน ถูกกำหนดไว้ในหมวดบทลงโทษ หมวด 8 ตั้งแต่มาตรา 121-156

4. พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.2551

หมวดบทลงโทษ

มาตรา 121 ผู้ใดประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ธุรกิจเงินทุน หรือธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ โดยมิได้รับอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

มาตรา 122 สถาบันการเงินใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 11 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งพันบาทตลอดเวลาที่ยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา 123 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 12 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

มาตรา 124 สถาบันการเงินใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 13 มาตรา 15 วรรคหนึ่ง มาตรา 37 มาตรา 81 หรือมาตรา 82 หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามประกาศ ข้อกำหนดหรือหลักเกณฑ์ที่กำหนดตามมาตรา 15 วรรคสอง มาตรา 26 วรรคหนึ่ง มาตรา 37 หรือมาตรา 82 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท และปรับอีกไม่เกินวันละสามพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่ หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา 125 สถาบันการเงินใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 20 มาตรา 21 วรรคหนึ่ง มาตรา 22 มาตรา 38 มาตรา 40 วรรคหนึ่ง มาตรา 41 มาตรา 44 มาตรา 47 หรือมาตรา 84 หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามประกาศ ข้อกำหนด หรือหลักเกณฑ์ที่กำหนดตาม มาตรา 38 มาตรา 39 มาตรา 40 วรรคสอง มาตรา 41 มาตรา 46 มาตรา 47 หรือมาตรา 84 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท และปรับอีกไม่เกินวันละห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา 126 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 14 มาตรา 54 หรือมาตรา 56 หรือบริษัทแม่ของสถาบันการเงินที่ปฏิบัติฝ่าฝืนมาตรา 55 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสามปีหรือ

ปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละสามพันบาท ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่ แล้วแต่กรณี

มาตรา 127 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 26 วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ หกหมื่นบาทถึงสามแสนบาท และปรับอีกไม่เกินวันละสามพันบาทจนกว่าจะได้มีการปฏิบัติให้ ถูกต้อง

มาตรา 128 สถาบันการเงินใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 16 มาตรา 24 มาตรา 25 วรรคหนึ่ง มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 34 มาตรา 35 มาตรา 36 มาตรา 43 มาตรา 48 มาตรา 49 มาตรา 50 มาตรา 51 มาตรา 58 มาตรา 59 มาตรา 60 มาตรา 61 มาตรา 62 มาตรา 63 มาตรา 64 มาตรา 66 มาตรา 67 มาตรา 68 มาตรา 71 มาตรา 73 วรรคหนึ่ง มาตรา 74 มาตรา 78 มาตรา 80 มาตรา 93 มาตรา 94 หรือมาตรา 95 หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามประกาศ ข้อกำหนด หลักเกณฑ์ เงื่อนไข หรือคำสั่งที่กำหนดตามมาตรา 6 มาตรา 10 วรรคหนึ่ง มาตรา 16 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 31 มาตรา 32 วรรคหนึ่ง มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 35 มาตรา 36 มาตรา 42 มาตรา 43 มาตรา 48 มาตรา 49 มาตรา 50 มาตรา 51 มาตรา 58 มาตรา 59 มาตรา 60 มาตรา 61 มาตรา 62 มาตรา 63 มาตรา 64 มาตรา 66 มาตรา 67 มาตรา 71 มาตรา 73 วรรคหนึ่ง มาตรา 74 วรรคสอง มาตรา 78 มาตรา 80 มาตรา 89 มาตรา 90 (1) (3) และ (4) มาตรา 95 หรือ มาตรา 96 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาท ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่ หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา 129 ในกรณีที่มีการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนมาตรา 20 มาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 34 มาตรา 48 มาตรา 49 มาตรา 50 หรือมาตรา 59 แล้วแต่กรณี โดยที่สถาบันการเงินสามารถพิสูจน์ ได้ว่าได้ใช้ความระมัดระวังด้วยความรอบคอบในการตรวจสอบผู้ ที่เกี่ยวข้องแล้ว แต่ไม่สามารถ ทราบและป้องกันมิให้เกิดการฝ่าฝืนดังกล่าวได้ ให้ถือว่าสถาบันการเงินมิได้กระทำความผิดตาม มาตราดังกล่าว

มาตรา 130 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดตามมาตรา 56 หรือมาตรา 57 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยัง ฝ่าฝืนอยู่ หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา 131 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 104 หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง คณะกรรมการควบคุมสถาบันการเงินหรือพนักงานควบคุมสถาบันการเงินตามมาตรา 114 ต้อง ระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกิน วันละสามพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

มาตรา 132 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 121 หรือมาตรา 123 เป็นนิติบุคคล กรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้มีอำนาจในการจัดการของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดนั้น

ภายใต้บังคับมาตรา 139 ในกรณีที่สถาบันการเงินกระทำความผิดตามมาตรา 122 มาตรา 124 มาตรา 125 หรือมาตรา 128 กรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้มีอำนาจในการจัดการของสถาบันการเงินนั้น ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดนั้น

มาตรา 133 ความผิดตามมาตรา 122 มาตรา 124 มาตรา 125 มาตรา 128 และมาตรา 132 วรรคสอง ถ้ามิได้ฟ้องต่อศาลหรือมิได้มีการเปรียบเทียบตามมาตรา 156 ภายในสองปีนับแต่วันที่ธนาคารแห่งประเทศไทยตรวจพบการกระทำความผิด หรือภายในห้าปีนับแต่วันกระทำความผิดเป็นอันขาดอายุความ

มาตรา 134 ผู้ใดให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จต่อผู้ตรวจการสถาบันการเงินหรือคณะกรรมการควบคุมสถาบันการเงิน โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 135 ผู้ใดขัดขวางหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ตรวจการสถาบันการเงิน คณะกรรมการควบคุมสถาบันการเงิน หรือพนักงานควบคุมสถาบันการเงิน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 136 ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกแก่ผู้ตรวจการสถาบันการเงิน บุคคลตามมาตรา 85 วรรคสาม คณะกรรมการควบคุมสถาบันการเงิน หรือพนักงานควบคุมสถาบันการเงิน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 137 ผู้ใดถอน ทำให้เสียหาย ทำลาย หรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งตราหรือเครื่องหมายซึ่งผู้ตรวจการสถาบันการเงิน คณะกรรมการควบคุมสถาบันการเงิน หรือพนักงานควบคุมสถาบันการเงินได้ประทับหรือหมายไว้ที่สิ่งนั้น ๆ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 138 ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สินหรือเอกสารใด ๆ อันผู้ตรวจการสถาบันการเงิน คณะกรรมการควบคุมสถาบันการเงิน หรือพนักงานควบคุมสถาบันการเงินได้ยึด รักษาไว้ หรือสั่งให้ส่งเพื่อเป็น

พยานหลักฐานหรือเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ไม่ว่าพนักงานเจ้าหน้าที่จะรักษา
ทรัพย์สินหรือเอกสารนั้นไว้เอง หรือสั่งให้ผู้นั้นหรือผู้อื่นส่งหรือรักษาไว้ก็ตาม ต้องระวาง
โทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสามปี หรือปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 139 ในกรณีที่สถาบันการเงินใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 36 มาตรา 50
มาตรา 66 มาตรา 80 มาตรา 93 มาตรา 94 หรือมาตรา 95 หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามประกาศ
ข้อกำหนด หลักเกณฑ์ หรือคำสั่งที่กำหนดตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง มาตรา 10 วรรคหนึ่ง มาตรา 33
มาตรา 36 มาตรา 50 มาตรา 66 มาตรา 71 มาตรา 80 มาตรา 90 หรือมาตรา 95 กรรมการ ผู้จัดการ
หรือผู้มีอำนาจในการจัดการของสถาบันการเงินนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับตั้ง
แต่ห้าแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการ
กระทำความผิดนั้น